

Kapitoly z Chicagské ekonomické školy: Ronald Harry Coase

**Ing. Mgr. Miroslav Zajíček, MA
Ing. Karel Zeman, CSc.**

Název: Kapitoly z Chicagské ekonomické školy: Ronald Harry Coase

Autoři: Miroslav Zajíček, Karel Zeman

Určeno: jako učební pomůcka pro výuku předmětů v rámci studijních oborů „Hospodářská politika“, „Ekonomie“, „Ekonomie a právo“ a „Ekonomika a správa životního prostředí“

Obsah

Úvodní slovo autorů	5
Ronald Harry Coase: Životopis	7
Úvod	11
Teorie firmy.....	15
Trh	19
Jedinec	20
Coasův teorém.....	23
Článek „The FCC“	25
Vznik článků „The FCC“ a „The Problem of Social Cost“	28
Článek „The Problem of Social Cost“	29
Svět bez transakčních nákladů	31
Svět s transakčními náklady	32
Coase vs. Pigou	34
Coasův teorém v učebnicích	36
O ekonomech a lidech... ..	41
Trhy zboží vs. trhy myšlenek	41
Článek, který neměl Friedman vůbec rád	45
Ekonomové a (hospodářská) politika	49
Kontroverze ohledně oceňování podle mezních nákladů.....	55
Odbočka: Představitelé tržního socialismu a praktický socialismus.....	70
A) Oskar Lange	70
B) Michal Kalecki	70
Majáky v ekonomii.....	71
Ekonomika podniků veřejných služeb	77
Proč podniky veřejných služeb?.....	77
Počátky vodárenství v Londýně	78
Odbočka: Ekonomové síťových odvětví před Coasem.....	79
B) William Stanley Jevons	80
B) Jules Dupuit.....	81
C) Emil Sax	82
Penny Post	84
Vznik monopolu BBC	89
Ekonomika vysílání a vládní politika.....	93
BBC a rozhlas po drátě.....	96
Britský televizní a rozhlasový monopol.....	104
Mezirezortní poradní komise pro rádiové vysílání	106
Úplatky v showbyznysu v teorii a praxi.....	107
Články z poslední doby	108
Příspěvky k dějinám ekonomických teorií	111
Alfred Marshall	111
Odbočka: Cambridžští ekonomové přelomu 19. a 20. století	116
A) Herbert Somerton Foxwell.....	116
B) Francis Ysidoro Edgeworth.....	117
C) John Neville Keynes.....	117
Ostatní příspěvky k dějinám ekonomických teorií.....	117
„Favorbank“	118
Závěr.....	119
Přehled Coasovy publikační činnosti	120

Úvodní slovo autorů

Oba autoři se nezávisle na sobě dlouhá léta se zabývají problémy regulace infrastrukturních odvětví národního hospodářství, a to jak z praktického tak i teoretického pohledu. Infrastrukturní odvětví se dnes někdy nazývají odvětví síťová, dříve se nazývala odvětví přirozeně monopolní a nebo odvětví veřejných služeb – utility. Každý z těchto názvů sice striktně vzato vyjadřuje trochu něco jiného, nicméně v praxi se velmi často používají zcela záměně. Prakticky se jedná o elektroenergetiku, telekomunikace včetně ICT, plynárenství, dopravu, televizní a rozhlasové vysílání a pošty. Z hlediska ekonomické teorie neexistuje pravděpodobně ekonom, který by se zmíněným odvětvím věnoval více než Ronald Harry Coase. Jeho dílo je velmi rozsáhlé a podnětné a po dlouhou dobu bylo pro mě inspirací, ale také výzvou. Už jenom proto, že se domníváme, že mnoho lidí i profesionálních ekonomů se sice Coasem ohání, často je zmiňuje a téměř cituje, ale opravdu málokdo jej skutečně četl. Jeden z autorů se rozhodl napsat pro potřeby výuky na VŠE monografickou studii věnovanou pouze jeho životu a zejména dílu, a to formou, která je možná poněkud netypická. Vybral jeho nepodstatnější a nejtypičtější články a tyto postupně rozebral. Tento text byl původně připravován a také byl předložen jako příspěvek do projektu „Inovace studijního programu, rozšíření studijních oborů a podpora internacionalizace na FNH VŠE v Praze“, který byl spolufinancován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České republiky a rozpočtem hlavního města Prahy. Právě při přípravě tohoto textu byl druhý z autorů požádán o konzultace a revizi textu, neboť jako spoluautoři oba dva setkali již v minulosti. Nakonec tyto konzultace přerostly do plnohodnotné spolupráce, podstatné zkvalitnění a rozšíření publikace na téměř dvojnásobek původního textu, a to o množství zpracovaných Coasových textů, historických odkazů a vysvětlení. Stejně tak došlo i k podstatným zásahům do původních částí, u nichž často nezůstal téměř „kámen na kameni“. Proto jsme se rozhodli rozšířenou a doplněnou verzi vydat jako samostatná skripta, tentokrát již jako spoluautoři.

Po přečtení těchto skript by tak měl student mít přesnou představu, jak Coasovo dílo v základních obrysech vypadá, jak se vyvíjelo a zejména, co Coase opravdu řekl a napsal a také jakým způsobem pracoval. Tato monografie si i přes své podstatné rozšíření samozřejmě neklade za cíl být úplným přehledem Coasových prací (zaměřili jsem se skutečně na ty nejpodstatnější články, případně na ukázkou článků typických)¹. Stejně tak si neklade za cíl komplexně hodnotit Coasovo dílo. Jediným cílem je ukázat čtenářům skutečného Coase oproti tomu, který žije v představách ekonomů a je zvěčněn v mnoha učebnicích.

Pokud jde o obory, kterým je určena tato učebnice, tak nejlépe ji zřejmě využijí následující obory – industrial organisation, ekonomie a právo, institucionální ekonomie, dějiny ekonomického myšlení a ekonomika životního prostředí. Důvodem je to, že ačkoliv Coase se ve většině svých prací zabýval podniky veřejných služeb, pak jeho nejvýznamnější příspěvky teoretické ekonomii jsou z oborů ekonomie a právo a institucionální ekonomie. Přestože ke svým teoretickým závěrům došel Coase pozorování odvětví podniků veřejných služeb, pak jeho závěry týkající se transakčních nákladů a alokace zdrojů lze aplikovat kdekoliv. A mezi nejvýznamnější aplikace patří kromě již zmíněných ekonomika a právo životního prostředí. Věřím, že tento učební materiál, ve kterém jsem se pokusil ukázat Coase a jeho dílo co možná nejautentičtěji, se stane zdrojem poznání pro studenty a že při studiu Coasových článků zažijí mnohá intelektuální dobrodružství, která jim otevrou nové obzory, stejně tak, jak se to stalo před mnoha lety i mě. A doufáme zejména, že ty články, které nejsou v této učebnici

¹ Téměř vyčerpávající soubor Coasových děl je uveden v závěru.

rozebrány podrobně si studenti sami přečtou v originálním znění. Velká většina jich je dostupná na www.jstor.org.

Text je organizován následovně. Nejprve je podán krátký životopis a poté se práce soustředí na tři nejvýznamnější příspěvky R. Coase ekonomické teorii – teorie firmy, Coasův teorém a diskuse o stanovování cen na úrovni mezních nákladů. Poslední částí textu jsou ukázky Coasových článků popisující epizody z ekonomické historie některých odvětví ve velké Británii (zejména tedy vznik a Vývoj BBC a také popis úlohy majáků v ekonomii).

Cítíme také potřebu zmínit se o překladech některých citovaných děl. Všechny překlady citací, které jsou použity v těchto skriptech jsou provedeny autory. Žádný není převzat. Za případné chyby jsou odpovědni pouze a jenom autoři těchto skript. A to i v případě že existuje česká mutace díla, z něhož byl citát vybrán. Pokud by tedy někdo hledal dotyčné citáty v českých překladech originální literatury, pak je pravděpodobné, že se na příslušných místech setká s mírně jinými (byť pevně věříme, že významově shodnými) texty. Jedinými nepřekládanými texty jsou úvodní motta ke každé kapitole, která nejsou doprovázena ani přesnými citacemi. Jedná se skutečně o motta, která volně uvádějí jednotlivé části skript, která mají pouze volnou vazbu na samotný obsah skript, proto jsme se rozhodli je ponechat v originální verzi a nezatěžovat nikoho poznámkami o citacích. Berte tuto odchylku od akademického úzu jako „básnickou“ licenci. Ujišťujeme každého, že uvedené citace skutečně existují a jejich autoři jsou opravdu zmínění ekonomové. Možná by bylo pro kohokoliv zajímavým úkolem jednotlivá motta přesně lokovat do jednotlivých děl, ze kterých byly vybrány.

Pokud jde o seznam literatury, pak jsme se rozhodli po dlouhém uvažování následovně. V závěru skript je pouze seznam (snad) všech děl Ronalda Coase, které ve svém životě napsal či jinak stvořil. Pokud jde o ostatní literaturu použitou při zpracování skript, pak tato je plně citována již v samotném textu skript, kde nám to připadalo logičtější, neboť celá skripta jsou tématicky velmi roztráštěná stejně jako Coasovo dílo.

M. Zajíček a K. Zeman

V Praze, říjen 2007.

Ronald Harry Coase: Životopis

„If I had known David Ricardo, I would be better able to understand his written words.“

George Stigler

Sám Ronald Coase ve svém vlastním životopise² udává, že podle údajů Coasova otce se Ronald Harry Coase narodil 29. prosince 1910 ve 3:25 odpoledne v londýnském předměstí Willesden, a to v domě, kde si jeho rodiče pronajímali byt. Otec pracoval jako telegrafista na poštovním úřadě, kde se také seznámil s Donaldovou matkou, která odešla po svatbě do domácnosti. Zřejmě nikdo v té době netušil, jakým tématem se poštovní služby (a nejenom ty) stanou v díle budoucího ekonomů. Na rozdíl od mnoha jiných ekonomů a akademiků mu rodina příliš příležitostí k rozvoji akademických zájmů nedávala. Hlavním zájmem rodičů nebyla totiž akademická sféra, nýbrž sport, a to i aktivně – tenis, fotbal, kriket a zejména typicky anglický sport s nepřeložitelným názvem lawn bowle (anglická obdoba pétanque, ale na trávě). Takže místo diskusí o společenských problémech se u Coasů diskutovaly články pana otce pro specializovaný časopis Bowls News. Ale mělo být ještě hůř, mnohem hůř. Jako dítě Coase trpěl slabostí nohou a v té době panovalo přesvědčení, že je nutné, aby používal železné výztuhy na nohou (něco na způsob Forresta Gumpa). Jenomže díky tomuto opatření byl donucen navštěvovat školu pro děti s tělesným postižením, která však byla spíše školou pro děti s mentálním postižením. Obvyklý věk pro nástup na střední školu (11 let) tak Coase propásl a teprve po veliké snaze rodičů mohl podstoupit přijímací zkoušky o rok později. Nicméně tento posun neměl na pozdější Coasovu kariéru podstatnější vliv. Ve své autobiografii Coase vzpomíná zejména na učitele zeměpisu Charlese Thurstona, který svým žákům přednášel o hypotéze pohybu kontinentů ještě dávno předtím, než byla všeobecně přijata. Coase tak získal solidní středoškolské vzdělání a střední školu absolvoval v roce 1927, kdy složil závěrečné zkoušky a byl vyznamenán za své výkony v chemii a (pro mnoho lidí překvapivě vzhledem k pozdějšímu pouze verbálnímu přístupu k ekonomii) matematice.

Po střední škole nastoupil jako tzv. externí student přípravy na zkoušku na University of London (studium bylo nabízeno stejnou střední školou, kde Coase předtím studoval). Jedním z rozdílů mezi interním studiem na univerzitě a externím studiem na střední škole bylo to, že první ročník interního studia byl rozložen do ročníků dvou externího studia. Původně se chtěl Coase zaměřit na historii, ale jelikož by musel umět latinu, kterou neměl na střední škole možnost studovat, tak se rozhodl, že se bude věnovat chemii. Nicméně brzy zjistil, že pro studium chemie by potřeboval studovat i matematiku, ale přesto, že v ní byl nadprůměrný, nijak zásadně jej neoslovovala. A proto se rozhodl pro jediný další obor, který jeho střední škola nabízela – obchod, dnes bychom řekli spíše management. V roce 1929 složil úspěšně zkoušky a odešel na London School of Economics (součást University of London jako specializovaná fakulta), aby pokračoval ve studiu bakalářského stupně. Zkoušky z prvního stupně studia složil úspěšně o rok později. V druhém stupni byl zařazen do tzv. Industry Group, kde došlo pravděpodobně k životnímu setkání – Coase začal navštěvovat přednášky Arnolda Planta, který změnil jeho pohled na ekonomický systém. Závěrečné zkoušky druhého stupně složil Coase v roce 1931, nicméně stále nespĺňoval podmínku tříletého studia na LSE k udělení bakalářského titulu, neboť první rok studoval mimo LSE. Proto se musel rozhodnout, co bude ve svém třetím roce na LSE vlastně dělat. Podle svých vzpomínek by se pravděpodobně stal právníkem, neboť obor, který ho nejvíce zaujal na LSE, bylo průmyslové právo³, ale v té době rozhodl osud zcela jinak. Díky Plantovi získal Coase od University of

² R. Coase: Autobiografie, The Nobel Prizes 1991, Editor Tore Frängsmyr, Nobel Foundation, Stockholm, 1992.

³ R. Coase: Autobiografie, The Nobel Prizes 1991, Editor Tore Frängsmyr, Nobel Foundation, Stockholm, 1992.

London Cassel Travelling Scholarship, které mu umožnilo vyjet na jeden rok do Spojených států, přičemž jeho práci vedl právě Arnold Plant. V tomto roce v USA studoval strukturu amerického průmyslu s tím, že hlavním cílem bylo zjistit, proč a jak jsou organizována různá americká průmyslová odvětví. Úkolu se zhostil „coasovsky“ – jezdil po amerických firmách a vyptával se manažerů. Konečným výsledkem ročního výjezdu do USA byla jeho přednáška z října roku 1932 v Dundee, která položila základy jeho významného článku „The Nature of the Firm“ z roku 1937, který založil jeho celosvětovou proslulost. A také se tento roční výjezd počítal jako třetí rok pobytu na LSE, což mu umožnilo získat bakalářský titul. Podle samotných Coasových slov „byla existující pravidla interpretována poněkud volně“⁴. Důvodem časového rozdílu mezi přednáškou v Dundee a publikací slavného článku byly zejména jiné aktivity a projekty, ale i určitá nechuť Coase publikovat ve spěchu.

Po absolutoriu LSE postupně prošel jako učitel několika anglickými školami – Dundee School of Economics (1932 – 34) a University of Liverpool (1934 – 35), než se v roce 1935 vrátil na LSE jako odborný asistent. Ačkoliv tedy mezi lety 1931 až 1935 na LSE fakticky nepůsobil, pak jeho vztahy s touto univerzitou nebyly nikdy přerušeny. V době, kdy působil v USA, nejenom, že jeho práce byla dohlížena Plantem, ale korespondoval si i se spolužákem Ronaldem Fowlerem. A v době, kdy působil na zmíněných anglických univerzitách, tak na LSE trávil prázdniny a s přítelem Fowlerem, který získal pozici na LSE, se věnoval studiu cyklů chovu prasat⁵.

Po návratu na LSE zaměřil svůj výzkum na problémy monopolů a na problematiku stanovování cen u poskytovatelů veřejných služeb. Skoro dvacet let psal články s tematikou pro většinu ekonomů poměrně obskurní – vznik monopolu BBC, vývoj rozhlasu po drátě, vznik Penny Post, o oceňování prostřednictvím mezních nákladů za předpokladu neustále klesajících průměrných nákladů, vývoj britské pošty a doručovacích společností, abychom jmenovali alespoň některé.

V době druhé světové války (v letech 1940 až 1946) pracoval pro vládu v různých úřadech, ale vždy se zabýval statistikou. Když se v roce 1946 vrátil na LSE vrátil se také zpět ke „svým“ monopolům – britskému televiznímu vysílání a poštovním službám. Mimo jiné byl také zodpovědný za hlavní kurz ekonomie na LSE v té době – „The Principles of Economics“. V roce 1948 se podruhé podíval do Spojených států, neboť se mu podařilo získat Rockefellerovo stipendium a dostal tak příležitost zkoumat americké televizní vysílání a jeho organizaci.

V r. 1951 se definitivně rozloučil s Británií i s LSE a odstěhoval se do USA, ke postupně učil na University of Buffalo (1951 – 58) a University of Virginia (1959 – 1964). Mezitím strávil rok v Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences. A právě tento rok měl mít určující vliv na jeho „americkou“ část kariéry. Během tohoto roku vypracoval s dalšími dvěma ekonomy studii pro americkou regulační agenturu pro oblast telekomunikací – Federal Communications Commission, která se zabývala efektivní alokací elektromagnetického spektra v USA. Výsledkem práce pro FCC byla série článků a diskusí, která vyvrcholila publikací textu „The Problem of Social Cost“ v roce 1960. Tento článek je velmi pravděpodobně nejcitovanějším textem moderní ekonomické teorie.

⁴ R. Coase: Economics at LSE in the 1930s: A Personal View, Atlantic Economic Journal: 31-34, 1982 – článek byl prezentovaný na 11. výroční konferenci Atlantic Economic Association konané dne 14.-21. 1981 na LSE.

⁵ Z tohoto výzkumu se zrodila série článků: R. H. Coase, R. F. Fowler: Bacon Production and the Pig Cycle in Great Britain, *Economica* 2, květen 1935, 142 – 167, R. H. Coase, R. F. Fowler: The Pig Cycle: A Rejoinder, *Economica* 2, listopad 1935, 423 – 428, R. H. Coase, R. F. Fowler: The Pig Cycle in Great Britain: An Explanation, *Economica* 4, únor 1937, 55 – 82.

V roce 1964 Coase přestoupil na University of Chicago Law School, kde působil až do svého penzionování v roce 1982. Ve stejné době, kdy působil na University of Chicago, byl také editorem Journal of Law and Economics, tj. časopisu, který byl vydáván touto univerzitou. A přes tuto velice časově náročnou pozici neustále psal zejména o roli transakčních nákladů a institucionálního uspořádání (z té doby pocházejí jeho významné články o majících v ekonomii nebo o úplatcích). Nicméně někteří ekonomové tvrdí, že jeho práce jako editora omezila jeho publikační činnost, byť v té době stále vznikaly články s takovou tematikou jako např. bizoni, Alfred Marshall nebo teorie kontraktů. Na druhou stranu Coase sám vzpomíná, že editorská práce byla pro něj zdrojem velkého uspokojení, neboť měl možnost podporovat ty autory, kteří psaly o tom, jak jsou trhy ve skutečnosti organizovány a jaká je realita vládních a jiných regulačních zásahů do fungování tržního mechanismu.

Coase je členem Montpelerinské společnosti. Za celoživotní dílo a dosažené výsledky zkoumání mu byla v roce 1991 udělena Nobelova cena za ekonomii, kterou získal za „objev a objasnění významu transakčních nákladů a vlastnických práv na institucionální strukturu a fungování ekonomiky“.

V době napsání tohoto výukového materiálu byl Ronald H. Coase nejstarším žijícím nositelem Nobelovy ceny za ekonomii (96 let). Žije v domě pro seniory nedaleko Chicaga. Veřejně již nevystupuje, neposkytuje rozhovory, ani nepřijímá pozvání na konference, nicméně stále publikuje. Některé jeho velmi pozdní práce rozebereme v textu, který následuje.

Úvod

„A superior mind and its products must be the most fascinating of scholarly objects.“

George Stigler

Tématem této studie je jeden z nejslavnějších a nejlivnějších ekonomů 20. století – Ronald Harry Coase. Jeho stručný životopis byl představen výše, nicméně podstatou studie je jeho poměrně rozsáhlé dílo. Pokud podrobně studujeme díla R. Coase, jejich význam a vliv na ekonomické myšlení, brzy zjistíme, že existují tři Coasové – Coase empirik, Coase teoretik a Coase v učebnicích. Vedle nich ještě existuje Coase jako historik ekonomického myšlení.

První dva z nich jsou úzce propojeni – Coase začíná vždy jako praktik – tj. snaží se ponejvíce studiem reálného života (tj. „špinavá práce“, kterou současní ekonomové zpravidla mnoho nedělají, neboť je nutí opustit pohodlí jejich klimatizovaných kanceláří a pohodlí vyhledávání na internetu) zodpovědět otázky, které přináší život, nebo které jsou na první pohled paradoxní. Většina Coasových článků se tak zabývá praktickými problémy a zejména popisem reálných situací v minulosti. Opravdu, největší množství článků, které Coase napsal, jsou v zásadě popisy problémů a historií různých institucí, zejména v oblasti společností poskytujících veřejné služby (utility) nebo alespoň nacházejících se v síťových odvětvích. Obrovské znalosti historie a reality společností veřejných služeb a síťových odvětví spolu s ne úplně typickým ekonomickým vzděláním přinesly Coasovi možnost podívat se na svět zcela jinak než jeho současníci a přinést velmi netypické teoretické příspěvky. Ty jsou shrnuty v několika málo článcích, které zpravidla patří mezi nejcitovanější články v ekonomické historii a konstituují základ odůvodnění zisku Nobelovy ceny v roce 1991. Jedná se opravdu o nemnoho článků, které navíc často neměly ten efekt, který Coase očekával. Všem těmto článkům se budeme v následujícím textu věnovat. A právě poznámka o tom, že ne vždy měly Coasovy články zamýšlený efekt, nás přivádí k třetímu Coasovi – v učebnicích. Tento Coase je spojen zejména s tzv. Coasovým teorémem, který podrobně rozebereme později, ale který ve skutečnosti neříká to, co Coase zamýšlel čtenářům sdělit. Nicméně Coase jako teoretik je poněkud zvláštní odrůda ekonoma. Coase sice má rád zobecňování, nicméně odmítá provádět jakékoliv závěry bez dostatku dat a reálného výzkumu a bez potřebného zdůvodnění. Skoro se zdá, že Coase sama teorie pro ni samu ani tak mnoho nezajímá. Dívá se na svět vždy jako na reálný svět, nikoliv jako na teoretický koncept. Stejně tak pro něj nejsou svaté žádné standardní argumenty – nemá rád koncepty rovnováhy/ekvilibria, užitku a třeba také dlouhého nebo krátkého období. Představte si jiné teoretiky, jak by bez zmíněných konceptů pracovali – zjistíte, že by se daleko nedostali – na rozdíl od Coase, který dokázal přispět ekonomické vědě jako málokdo.

V následujícím textu se budeme podrobně věnovat zejména dvěma posledním Coasům – a tomu prvnímu pouze do té míry, do jaké to bude vhodné pro ilustraci jeho přístupu k ekonomické vědě, k výzkumu a také k tomu, abychom mohli ocenit jeho dědictví.

Příspěvky k historii ekonomického myšlení jsou v případě Ronalda Coase spíše útržkovité a nesystematické, nicméně jsou velmi zajímavé a originální – v mnoha případech totiž vycházejí z osobní znalosti lidí nebo situací. Není totiž mnoho ekonomů, kteří by mohli zasvěceně napsat o Arnoldu Plantovi nebo Duncanu Blackovi – ostatně většině ekonomů tato jména dnes již nic neříkají. A nebo o situaci na LSE ve 30. letech – v té době se na LSE soustředily pravděpodobně největší mozky té doby. Stejně tak jeho články o Alfredu Marshallovi, Adamu Smithovi nebo Georgi Stiglerovi poskytují netušené vhledy do práce

zmíněných velikanů. Nicméně příspěvky R. Coase k historii ekonomického myšlení se zabývat příliš nebudeme, přesto, že pro zájemce se jedná o extrémně živé a zajímavé čtivo.

Již bylo řečeno, že Coasovo ekonomické vzdělání nebylo zrovna typické. Z životopisu na počátku je jasné, že Coase navštěvoval jednu z nejlepších ekonomických škol té doby – London School of Economics (LSE), která patří dodnes ke světové špičce. Nicméně oproti mnoha jiným spolužákům, kteří byli ovlivněni Kaldorem, Hicksem, Hayekem a jinými velikány tehdy působícími na LSE, byl hlavní osobou ovlivňující ekonomické myšlení Arnold Plant⁶. Plant do Coase vložil přesvědčení, že není možné porozumět chování čehokoliv a kohokoliv, dokud se výzkumník nedotkne reality – tj. neprovede ekonomickou „špinavou práci“ – viz výše. Coase byl po celý život zapáleným bojovníkem proti tzv. blackboard economics – o ní viz podrobněji níže. S tím souvisí také to, že Coasovy práce a názory jsou často pokládány za ryze libertariánské. Nicméně jeho pragmatismus a důraz na „černou práci“ jej nutně přivedl k tomu, že jeho pohled na svět je velmi neideologický a velmi barevný. Již přečtení následujících skript ukáže, že Coasovy články se vyznačují zejména snahou vždy ocenit náklady a výnosy všech možných uspořádání a snahou zvolit vždy to, jaké je z hlediska celospolečenského (ať už definujeme tento pojem jakkoliv – Coase sám nikdy tento pojem nedefinoval a jeho přístup je v této otázce velmi vágní a spíše postavený na „zdravém rozumu“) nejvýhodnější. To, že téměř vždy zjistil, že tržní řešení zpravidla vede právě k celospolečenskému optimu z hlediska dostupných a možných variant, je ukázkou toho, jak poctivým ekonomem byl.

Vedle Planta jej velmi ovlivnily dvě knihy, které mu předložil jeho další učitel – Lionel Robbins. Jednalo se o „Risk, Uncertainty and Profit“ od Franka Knighta, která v Coasovi vzbudila celoživotní zájem o problematiku ekonomické organizace a institucí, a pak „Commonsense of Political Economy“ od Phillipa Wicksteeda, která v Coasovi zažehla zájem o analýzu volby za různých omezení, a to bez použití nástrojů vyšší matematiky. Ani jedna z těchto knih nebyla doposud přeložena do češtiny. Obě knihy byly doporučeny k četbě Lionelem Robbinsem na jeho kurzu General Principles of Economic Analysis.

Je skutečně nutné zdůraznit, že Coase nepodlehł po celý život vábení vyšší matematiky a všechny optimalizační problémy řešil buď zcela verbálně nebo jen za použití jednoduchých výpočtů na bázi sčítání nebo násobení. Opravdu v jeho člancích není možné najít žádnou rovnici nebo výpočet, přesto jsou jeho články jasné a přesvědčivé. A nejenom to, dokázal svými články významně ovlivnit vývoj ekonomické profese a významně přispěl k porozumění tomu, jak ekonomický systém funguje. Nicméně lze argumentovat, a i Coase by s tím souhlasil, že vliv jeho článků, ačkoliv byl významný, byl přesto menší, než by si Coase sám představoval; často byl vliv i jiný, než by si Coase představoval. Demonstrujeme toto tvrzení později na příkladu zejména teorie firmy a tzv. Coasova teoremu.

Ve 21 letech, tj. v roce 1931, ještě předtím, než získal svůj bakalářský titul, získal Coase stipendium na to, aby mohl cestovat a konat ekonomický výzkum ve Spojených státech – viz výše. Právě díky tomuto stipendiu mohl navštívit velké množství firem a diskutovat s jejich šéfy důvody toho, proč je produkce v daných firmách organizována jedním a ne jiným způsobem atd. Coase později vzpomínal, že manažeři, kterých se ptal, věděli naprosto přesně, proč některé části produkce byly nakupovány u jiných firem a proč jiné byly vytvářeny v rámci firem, proč někdy firmy vlastnily distribuční řetězce a jindy nikoliv atp. Na základě výsledků svých pozorování načrtl základy článku, který byl publikován o šest let později pod názvem „The Nature of the Firm“. Jednalo se o první článek, kterým na sebe Coase upozornil ekonomickou obec a bude také první z článků, které podrobněji rozebereme v této publikaci.

⁶ O Arnoldu Plantovi napsal později i článek, viz R. Coase: Professor Sir Arnold Plant: His Ideas and Influence, in: The Unfinished Agenda: Essays in Honor of Arthur Seldon, IEA, London, 1986.

Ještě před tím je však nutné poukázat na to, že tato práce, která patří do zlatého fondu ekonomické literatury a jedná se o jeden z nejcitovanějších ekonomických článků všech dob, vznikla jako bakalářská práce! Přes Coasovo mládí a přes prakticky velmi omezené ekonomické vzdělání nabízí jeho text zcela nové pohledy na firmu a nejenom na ni – lze z něj odvodit zásadní důsledky pro teorii industrial organization, ale také praktická národohospodářská doporučení pro antimonopolní politiku. A principy, které Coase našel, poté ještě mnohokrát využil v dalších textech (zejména pak v druhém nejslavnějším článku „The Problem of Social Cost“ – viz podrobně dále) a jsou to ty principy, za jejichž objevení získal Nobelovu cenu.